

Motion till riksdagen

1989/90:K603

av Birgit Friggebo m.fl. (fp)

Ändring av religionsfrihetslagen m.m.

9 § religionsfrihetslagen har följande lydelse:

Den som förvärvar svenskt medborgarskap och ej tillhör svenska kyrkan skall, utan särskild ansökan, anses upptagen i kyrkan, om han är evangelisk-luthersk trosbekännare; dock skall vad nu sagts ej gälla, om han hos pastor i den församling, där han är kyrkobokförd, anmält att han icke vill inträda i kyrkan.

I årets ämbetsberättelse (s. 355–360) redogör JO Hans Ragnemalm för ett fall där två tidigare danska medborgare ovetande och mot sin vilja blev medlemmar i svenska kyrkan vid förvärvet av svenskt medborgarskap. Problemet är enligt vad JO anför inte ovanligt:

Jag har under hand från invandrarverkets medborgarskapsbyrå inhämtat, att man där har mottagit på liknande sätt grundad kritik från personer, som förvärvat svenskt medborgarskap. Vederbörande har visserligen i sina ansökningar angivit, att de är evangelisk-lutherska trosbekännare, men de har inte varit medvetna om att upptagningen i svenska kyrkan också medför skyldighet att erlägga församlingsskatt. Det är inte ovanligt, att utomeuropeiska invandrare sätter ett kryss i rutan för evangelisk-luthersk trosbekännelse, trots att det är alldeles uppenbart, att de tillhör annan religion. Det får i sådana fall ankomma på pastor i vederbörande församling att utreda det rätta förhållandet och vidta åtgärder.

Vad som förekommit i ärendet ger mig anledning att ifrågasätta, om inte lagstiftningen bör justeras, så att man kommer ifrån den automatik som följer av 9 § religionsfrihetslagen och 9 § medborgarskapskungörelsen och som visat sig kunna leda till att nyblivna svenska medborgare mot sin verkliga önskan blir medlemmar i svenska kyrkan. I stället för att – som nu – fordra en aktiv handling i form av en anmälan hos pastor av den som vill bryta automatiken och således inte vill inträda i kyrkan, borde krav på sådan anmälan uppställas för den som verkligen vill bli medlem. Formuläret för sökande av svenskt medborgarskap kan utan svårighet korrigeras, så att det även kommer att innefatta en ansökan om att bli medlem i svenska kyrkan.

Det ter sig i sammanhanget naturligt att göra en jämförelse med de i 11 § religionsfrihetslagen intagna reglerna om utträde ur svenska kyrkan:

Vill medlem i svenska kyrkan icke längre tillhöra kyrkan, göra anmälan om utträde hos pastor i den församling, där han är kyrkobokförd. Anmälan skall göras personligen eller ock enskilt i egenhändigt undertecknad, av två personer bevitnad handling.

I riksskatteverkets handbok RSV Folkbokföring har bestämmelsen kommenterats sålunda:

För anmälan som sker "personligen" får enligt motiven till religionsfrihetslagen anses gälla, att anmälan skall göras av personen själv och således inte genom ombud. I fråga om skriftlig anmälan framgår genom orden "enskilt" och "egenhändigt undertecknad" att anmälan inte kan ske genom ombud.

Ett uttråde ur svenska kyrkan fordrar således en på visst sätt kvalificerad aktivitet från vederbörandes sida. Enligt min mening bör samma form av visat självständigt ställningstagande gälla för den som i samband med förvärv av svenskt medborgarskap önskar inträda som medlem i svenska kyrkan. Medlemskapet bör alltså grundas på en skriftlig ansökan, för vilken bör utarbetas ett klarläggande formulär. En sådan ordning skulle ge sökanden en större insikt i och medvetenhet om vad ett medlemskap i svenska kyrkan i realiteten innebär.

Vi delar denna bedömning. Från principiella utgångspunkter kan gällande ordning inte anses tillfredsställande. Så vitt avser vuxna människors inträde i svenska kyrkan är det rimligt att den baseras på en medveten individuell valhandling. Religionsfrihetslagen och medborgarskapskungörelsen bör därför ändras för att nå detta syfte.

I motion 1989/90:K5 har vi tidigare framfört detta förslag. Konstitutionsutskottets majoritet (KU 1989/90:KU21) avstyrkte motionen med följande motivering:

"Utskottet, som vill erinra om att ändring av religionsfrihetslagens bestämmelser om tillhörighet till svenska kyrkan fordrar kyrkomötets samtycke, anser att initiativ till ändrad lagstiftning på förevarande område i första hand bör komma från kyrkan."

Vi finner denna ståndpunkt anmärkningsvärd. Regler om religionsfriheten ges i lag som stiftas av riksdagen med samtycke av kyrkomötet. Att riksdagen inte skulle kunna ta initiativ till ändring av religionsfrihetslagen är en ny och enligt vår uppfattning en helt felaktig tanke. Likaväl som riksdagens ombudsman kan peka på att nu gällande rättsordning är otillfredsställande från integritetssynpunkt måste riksdagen själv kunna göra ett liknande ställningstagande.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring av religionsfrihetslagen, samt
2. att riksdagen hos regeringen begär ändring av medborgarskapskungörelsen enligt de riktlinjer som angivits av justitieombudsmannen.

Stockholm den 12 januari 1990

Birgit Friggebo (fp)

Maria Leissner (fp)

Daniel Tarschys (fp)

Ingela Mårtensson (fp)

Jan-Erik Wikström (fp)